

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Directorivm Inqvisitorvm F. Nicolai Eymerici Ordinis Prædicatorum

Nicolaus <Eymericus>

Venetiis, 1607

In Directorivm Inqvisitorvm Nicolai Eymerici Praefatio. Franciscvs Pegña
Lectori.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13589

IN DIRECTORIUM INQUISITORUM

Nicolai Eymerici Præfatio.

FRANCISCVS PEGNA LECTORI.

EXTITIT olim, Lector beneuole, Nicolaus Eymericus instituti Dominicanæ acerbæ hereticæ prauitatis in Regnis Regis Aragonum Inquisitor, Pont. Max. Urbano V. & Gregorio XI. Regique Aragonie Petro eius nominis quarto, carus. Hic opus edidit, quod Directorium Inquisitorum appellauit, quo utilissimè sunt semper vsi Iudices violatæ Religionis in causis fidei prudenter, & securè tractandis. Id opus à paucissimis habebatur, quoniam ante annos ducentos, quo tempore Eymericus floruit, post inuentam artem Impressoriam, semel tantum (quod ego sciam) aeneis fuit Typis Impressum Barcinonæ, Anno Domini M. D. III. Erant autem omnia exemplaria tam Impressa, quam Manuscripta infinitis prope locis penitus deprauata, & mendosa, eaque vix iam reperiebantur: desiderabatur vero hoc opus, atque efflagitabatur communibus, & vehementibus omnium votis, & precibus, maximè vero illi ardentius expetebant, qui fidei negotia, aut iudicando, aut consulendo, aut scribendo, tractabant: cumque superiori anno me huic suscipiendo labori emendandi interpretandique, aut saltem non leuiter illustrandi operis facilem, ac promptum exhibuissim, multi viri doctissimi, atque integerrimi ex illis, qui Senatui S. Romanæ Generalis Inquisitionis in causis Fidei deseruiunt, intelligentes quantum utilitatis publicis commodis accederet, si denuo id opus quam emendatissimum prodiret in lucem; nos (quos huic fortassis oneri subeundo idoneos, singulari sua benignitate non meritis, aut eruditione nostrâ iudicant) cohortati sunt, vt hanc prouinciam nostris non æqualem viribus susceperemus: id tunc eo libentius, & ardentius nullis laboribus, aut vigilijs parcentes, aggressi sumus, quo euidentius cernebamus, si hoc in desideratum finem perduceretur, gratum in primis Deo Opt. Max. obsequium, (ad cuius laudem, & gloriam omnes viri Christiani actiones referre debent) vniuersis vero literatis, ac in primis Inquisitoribus hereticæ prauitatis rem forsan gratam, nec aspersionem esse facturos. Itaque vt hæc facilius, & commodius fierent, iidem illi doctissimi viri, & in publica commoda propensissimi, varios Codices nobis exhibendos curarunt: primum illum Barcinonæ Impressum, & tres alios manuscriptos, quorum vnus erat Illustriss. & Reuerendiss. Cardinalis Iacobi Sabelli Inquisitoris maximi in tota Republ. Christiana, quem Codicem in Commentarijs nostris Sabellanum vocamus, & hic erat vetustus satis: alius fuit Illustriss. & Reuerendiss. Cardinalis Io. Francisci de Gambara Generalis etiam Populi Christiani Inquisitoris, recentioribus litteris exaratus, sed fidelis satis: vltimus superuenit Codex ex Inquisitione Bononiensi, quem propterea Bononientem sæpe nominamus, & hic erat cæteris vetustior, & emendatior, descriptus quippe summa diligentia temporibus Pij Papæ eius nominis secundi. Singuli hi Codices infinitis prope locis erant deprauatissimi: ex omnibus tamen vnus est conflatus (nisi fallor) perfectus, qualem ab Eymerico prodijisse putandum est, quoniam singulas non modo periodos, & sententias, verum, (quod laboriosius erat) singula etiam verba perpendentes, nullum passi sumus transire locum, sine iusta emendatione, & animaduersione. Erant Codices omnes non modo deprauati circa sensum verborum, verum etiam in multis locis imperfecti, & mutili, in quibus deerant plurima, quæ ab auctore fuisse scripta apertissimè intelligebatur: cui incommodo magnam auxilium attulit Codex Bononienfis.

Quoniam vero assidua nos hæc perficendi operis cura premebat, vbique in egregijs Bibliothecis vetustissima quæq; quærebat, quæ lucem susceptæ emendationi afferre possent, cui rei non mediocrem opem attulit vetustus quidam Codex membranæus manuscriptus repertus in interioribus Bibliothecæ Vaticanæ Conclauibus, in quo plurima erant eorum temporum, quæ proximè Eymericum præcesserunt, plurima eodem fere ordine, & verborum

serie

P R A E F A T I O.

serie conscripta, quibus Emericus in Directorio fuerat usus, adeo ut saepe suspicati simus, Emericum eum ipsum librum in manibus quandoque habuisse, eoque usum fuisse. nam & Bibliotheca custos assererebat putare se eum librum Avinione Romam cum alijs multis fuisse delatum. hic ergo plurimum etiam iuuat, ut ex Commentarijs nostris, saepe poterit apprehendi. Quid sit denique praestitum, non facile dici potest: id tamen facile intelligit, qui notam hanc editionem cum vetustis Codicibus conferet. hoc est certum, plus quam bis mille loca deprauata suae pristinae integritati esse restituta. iam id in primis curauimus, ne a vetustate recederemus: nihil enim inuertimus, nihil immutauimus, nihil detraximus, sed Auctorem in singulis suum tenere cursum, ac methodam voluimus, deficientia solum ex alijs addentes, & contorta dirigentes.

In his solum consulto videbimur a vulgatis recessisse, quod in prima parte addiderimus expositionem Beati Thomae super cap. Firmiter, &c. Damnamus, de sum. Trinit. & Fide Cathol. cum in manuscriptis nusquam reperitur: in Barcinonensi tamen impresso super utrumque caput, nec expositio promittitur, sed tantummodo illa apponitur, quae est super cap. Firmiter, nos utramque utilem iudicantes, imprimendam curauimus, quamuis incertum nobis sit, an Emericus illas apposuerit. Rursus in secunda parte super tit. de haereticis in Decretalibus integras Hostiensis, & Ioannis And. lecturas (ut vocant) appoluimus. quamuis in impresso, & manuscriptis pauca quaedam recitentur super vnoquoque capite eorum glossatarum imperfecta fragmenta, quae nos ex causa supplenda duximus.

Ad haec, quia nullus in caeteris erat haecenus editus adnotationum labor, nulla lucubratio, quibus lectores iuuantur ad intelligendam commodius huius Auctoris mentem, ea quoque res praestanda in primis fuit. itaque primum initio glossatarum, & quaestionum singularum, summaria, quae vulgo vocant, sunt adhibita, numerisque notata insigniores quaedam, & illustriores res, & sententiae, ut vno obtutu facile percipiatur, quod praecipue in singulis disputationibus tractetur; & quoniam multa etiam nos obscura, & difficilia in Commentarijs interpretamur, praenotatus est quoque numerus Commentariorum, qui singulis capitibus, & quaestionibus adnectuntur facilius studij gratia, ita ut nulla fere occurrere possit difficultas, quae his adiuuentis non valeat superari. Notati vero sunt in his Commentarijs magna ex parte recentiores auctores, quoniam ab his veteres citantur, ut qui hos nouerit, illos quoque noscat.

In his omnibus non modo hortatorem verum, & coadiutorem habuimus ob singularem illius benignitatem F. Paulum Constabilem Sacri Palatii Magistrum, virum integerrimum, ac prudentissimum, ac in causis fidei tractandis oculatissimum; qui deinde creatus est totius Ordinis Dominicani Magister Generalis, & F. Thomam Zobbium Brixiensem Sanctae, & Vniuersalis Romanae Inquisitionis Commissarium Generalem, nunc vero Sacri Palatii Apostolici Magistrum, quibus magna cura, & labor etiam fuit, ut quam emendatissimus liber prodiret in lucem.

Iam quoniam multa erant in hoc opere ob vetustatem pene incognita, & abolita, multa obscura, & parum explicata, nonnulla vero immutata, ob subsequentes summi Pontificum, qui post Emericum floruerunt, sanctiones, ut in hac quoque parte plene esset lectoribus satisfactum, haec omnia breuibus interdum notis, plentioribus quandoque Commentarijs, ut natura cuiusque difficultatis postulabat, declaramus; ea in primis perstringentes, quae ad disputandum frequentem Emericus offert occasionem, velut superuacanea, & ad institutum parum accommodata libenter omisimus. In his vero Commentarijs multa consulto praestitimus, quae forte alicui videantur reprehendenda, spectata horum temporum scribendi ratione: nam & ab improba, & prolixa legum, canonum, & interpretum citatione, seu allegatione sapissime abstinemus. Rursus omissis multis, eos in primis citamus, qui de haereticis, & eorum poenis tractatus scribere: quod fecimus non absque ratione, cum peritis in arte potius sit fidendum. In his vero praecipuus noster labor fuit tradere ea, quae iuri communi consentiunt; nam priuatas prouinciarum, aut Inquisitionum sanctiones, & consuetudines nolimus consulto in hoc opere vim legum obtinere, quamuis saepe illis utamur velut aequis, & iustis, moneamusque interdum obseruandas.

In his omnibus pluraquam assiduus annus consumptus est, usque sumus multa diligentia, & labore, iuuatque nos ad multas difficultates superandas Honoratus Figuerola Patritius Valentinus, iuris vtriusque Doctor eruditissimus, & nunc Ecclesiae Valentinae Canonicus, qui nobis scribentibus frequentia iuris loca ad varias, & difficiles controuersias diluendas suppeditabat. Postremo ita iam opere constituto, vltima desiderabatur impressionis perfectio, quam ut in illustri officina sua impressoria consequeretur, nullis impensis pepercit inclytus

P R A E F A T I O .

Populus Romanus, qui industria, & diligentia Perri Politi Senensis, cui emendandi, & corrigendi operis dum imprimebatur, cura commissa fuit, perfectum (nisi fallor) & omnibus numeris absolutum opus in lucem dedit.

Quid sit in
hac impres-
sione præsti-
tutum.

Atque hæc quidem omnia in priori editione fuerunt diligenter, & præstita, & obseruata: cum vero iterum opus imprimendum foret, & per integrum triennij tempus, quod à prima impressione vsque in hunc diem, elapsum fuit, plura nobis ad idem institutum spectantia essent proposita, tum à diuersis Reuerendissimis Episcopis, tum à vigilantissimis hæreticæ prauitatis Inquisitoribus diuersarum terrarum, tum etiam ab alijs viris doctis, ac pijs: quibusdam postulantis, vt copiosius aliqua enarraremus: alijs vero petentibus, vt apertius nonnulla explicaremus: alijs denique flagitantibus, vt nouis propositis dubijs, quæ frequenter solent occurrere, satisfacere, atque responderemus; propterea factum est, vt omnes ingenij vires, cogitationes, & studia eo retulerimus, vt denuo impressum, emendatissimum, & locupletissimum prodiret in lucem. Itaque consultis de nouo veteribus exemplaribus, nonnulla in hac sunt impressione emendata. quæstiones, & dubia, quæ nobis fuerunt proposita, competentibus locis sunt explicata. nomen Scholij in nomen Commentarij prudenter transmutatum est, quoniam fulsior, & copiosior explicatio, Scholiorum nomen respuebat: Scholia enim breuiter potius indicare aliquid, quam enarrare plene solent. Multorum querelis satisfaciendum etiam omnino putauimus, qui cum vere dicerent magno studijs legentium impedimento esse separatos habere Commentarios à Quæstionibus, & capitibus, quæ declarantur, ideo nunc continenter singulis capitibus, & Quæstionibus singuli Commentarij annectuntur, ne sit laboriosum Lectoribus in diuersis locis quarere, quæ in eodem simul commodius esse deberent. Iam quantum spectat ad Doctores, quorum auctoritate nitimur in his Commentarijs, id in primis curauimus, vt verissime tam quoad doctrinam, quam quoad loca citarentur, tamen si artis Impressoriæ lubricitate aliquid quandoque erratum sit, quod quadam ex parte in notis erratorum animaduersum est.

Quid auctor
seruari cu-
piat deinceps
in hoc
opere.

Denique ita conati sumus in hac impressione omnia quantum in nobis fuit, perficere, vt non simus amplius in eo quicquam magni momenti immutaturi. immo vero hoc cupimus, & rogamus penitus quoslibet, qui nobis vel viuentibus, vel vita functis hoc opus impressuri sunt, aut iussuri, vel permissuri, vt imprimatur, ne permittant aliquid immutari, addi vel minui, aut deleri.

Quoniam autem his nouis additionibus, atque immutationibus ex causa factis (vt paulo antea dictum est) obstabat præcedens S.D.N. Gregorij Papæ XIII. rescriptum inelyto Populo Romano in prima huius operis impressione concessum, quo cauebatur, ne alicui liceret huic libro quicquam addere, detrahere, vel immutare, aut inuertere, vel aliqua interpretamenta adiungere; proinde eius rei reddita ratio fuit Sanctissimo Domino Papæ, & consilium nostrum plene explicatum per R. F. Thomam Zobbium Sacri Palatij Apostolici Magistrum, cui viuæ vocis oraculo responsum est à Sanctissimo, vt non obstante prædicto indulto, hæc nobis liceret ob publicum commodum, & communem Christianæ Reipublicæ utilitatem, quemadmodum idem Magister grauiter testatur.

In hoc egregio opere propterea immerito seueriores quidam Eymericum carpunt, quod multa in eo sine methodo, ac iudicio cumulassè videatur, multa inculcassè sapius, multa sapius varijs locis reperiuissè; qui si auctoris institutum, & artificium paulo diligentius considerassent, plane iniuste se reprehendere virum tantum intellexissent. Cum enim Eymericus cuncta colligere in vnum decreuisset, quæ ad negotium Inquisitionis spectarent, id effecit consulto, quod isti vituperant, fuit ab hinc quadringentis fere annis magna multorum, & valde commendanda diligentia, qui opera de rebus Ecclesiasticis componebant in communes locos referentes vniuersa decreta similia eademque continentia, in quo egregiam laudem comparasse Burchardum, luonem Carnotensem, Hugonem Catalanum, Gratianum, & alios quamplures exploratissimum est, quos in solo hæretis crimine dū imitatur Eymericus, cuncta colligens in locum vnum, quæ ad hoc negotium spectant, laudandus etiam vehementer est, eiusq; industria commendanda hinc sepe eadem repetit, & diuersis interdum locis inserit, quia disputatio nis series, & ordo ita postulat, vt suis locis in Commentarijs explicamus, dū obseruandū admonemus quo consilio, qua methodo, & ratione quæq; vbiq; tradat, atq; disponat. longum esset cætera persequi, quæ à me vere de huius operis methodo, & artificio dici potuissent, nisi & breuitas tacere compelleret, & aliqua ex parte ostenderim in Præfationibus secundæ, & tertię Patris. Tu interim Lector boni omnia consule, & perfectum opus accipe. Vale.

Romæ ex Bibliotheca nostra, Calendis Decemb. An. M. D. LXXXIII.

NICOLAI